

DATUM
2020-04-22
ERT DATUM
2020-01-09

DIARIENR
2020/3-4
ER BETECKNING
Fi2019/04187/K

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Idéburen välfärd (SOU 2019:56)

Statskontoret tillstyrker förslaget att i lag ange en tydlig definition av begreppet idéburen aktör inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet.

Statskontoret delar utredningens uppfattning att ett officiellt register över idéburna aktörer kan underlätta för upphandlande myndigheter att anlita sådana aktörer. Enligt Statskontoret behövs dock en mer aktiv tillsyn över hur de registrerade aktörerna lever upp till kraven än vad som framgår av utredningens förslag. Kostnaden för och finansieringen av tillsynen behöver utredas närmare.

I förslaget att kunna reservera deltagandet i offentliga upphandlingar för idéburna aktörer bör villkoret på budgetmässig effektivitet förtydligas.

Förslaget till definition

Begreppet idéburen aktör kan tolkas på många olika sätt. En formell, tydlig och väl avgränsad definition är därför nödvändig för att kunna skilja ut och särbehandla sådana aktörer, till exempel när det gäller att ge bidrag eller medge undantag från generella regler.

Statskontoret tillstyrker utredningens förslag att i lag ange en tydlig definition av idéburen aktör inom offentligt finansierad välfärdsverksamhet.

Ett register över idéburna aktörer

Statskontoret delar utredningens uppfattning att ett officiellt register över idéburna aktörer som uppfyller definitionens krav gör det enklare för upphandlande myndigheter att anlita sådana aktörer och att välja ut vilka aktörer som kan särbehandlas i olika sammanhang.

Enligt definitionen måste syftet med den idéburna verksamheten vara att oegenlyttigt bedriva offentligt finansierad välfärdsverksamhet. Däremot ger definitionen ingen vägledning om själva verksamheten. Den som på något sätt avser att anlita en idéburen aktör som finns med i registret måste således också i fortsättningen själva bedöma verksamhetens inriktning, innehåll och kvalitet för att försäkra sig om att

den idéburna aktören verkligen kommer att bidra till att förbättra eller utveckla välfärdsverksamheten på det aktuella området.

Behovet av tillsyn

Enligt utredningens förslag ska registermyndigheten utöva tillsyn över registret över idéburna aktörer i offentligt finansierad välfärdsverksamhet. Tillsynen baseras enligt förslaget på att de registrerade aktörerna på myndighetens begäran ska lämna de uppgifter som behövs för tillsynen. Dessutom ska aktörerna varje år lämna uppgifter om beslutade värdeöverföringar.

Enligt definitionen får idéburna aktörer inte göra några andra värdeöverföringar än till andra registrerade idéburna aktörer eller till forskning. En aktör som vill finnas kvar i registret har således inga skäl att redovisa otillåtna värdeöverföringar. Men som utredningen påpekar finns många olika sätt att göra sådana, också utan att det framgår tydligt av till exempel årsredovisningen. Särskilt om aktören är en stor organisation som driver många olika verksamheter i flera länder och varierande former kan det vara svårt att kartlägga och upptäcka alla eventuella värdeöverföringar. Dessutom gäller förbudet mot värdeöverföringar under fem år efter att en aktör har avregistrerat sig från registret, när det sannolikt kommer att vara svårt för myndigheten att kontrollera dem.

För att ge tilltro till registret samt förhindra missbruk och fusk anser Statskontoret därför att det behövs en mer aktiv tillsyn av de registrerade aktörerna än vad utredningen beskriver. Det får konsekvenser för registermyndighetens kostnader.

Registermyndighetens kostnader

Utredningen föreslår att registermyndigheten får ta ut en avgift för registerhållning. Eftersom många idéburna aktörer är små anser utredningen att det är viktigt att avgiften inte blir för hög. I ett räkneexempel kommer utredningen fram till att en årlig avgift på 850 kronor skulle vara rimlig och ge full kostnadstäckning för registermyndighetens administration. Det skulle således räcka med någon enstaka timme per organisation och år för att sköta registret och utöva tillsyn.

Enligt Statskontoret underskattar utredningens registermyndighetens kostnader, i vart fall om de också ska omfatta en aktiv tillsyn. Om verksamheten ska vara avgiftsfinansierad så krävs sannolikt betydligt högre avgifter för att de ska ge full kostnadstäckning. Om avgifterna ska hållas lägre av hänsyn till de idéburna aktörerna så måste registermyndighetens verksamhet finansieras på annat sätt.

Villkor för att reservera kontrakt för upphandlingar

Utredningen föreslår att lagen (2016:1145) om offentlig upphandling ska ändras så att det blir möjligt att reservera deltagandet i en upphandling av vissa tjänster till

idéburna aktörer. En förutsättning ska vara att det leder till ”budgetmässig effektivitet”, vilket är i enlighet med EU-domstolens praxis.

Enligt Statskontoret behöver begreppet ”budgetmässig effektivitet” förklaras tydligt och formuleras på ett sätt som kan tillämpas av den som överväger att reservera en upphandling. Att en organisation inte delar ut något överskott till sin ägare är ingen garanti för att dess verksamhet är kostnadseffektiv, om det är vad som avses med uttrycket.

Generaldirektör Annelie Roswall Ljunggren har beslutat i detta ärende. Utredningschef Erik Nyberg och organisationsdirektör Michael Borchers, föredragande, var närvarande vid den slutliga handläggningen.

Annelie Roswall Ljunggren

Michael Borchers